

980313-1

Z dosavadní filosofické tradice zhusta přežívá závažný předsudek, který je úzce spjat s tím, co nazýváme „tradiční metafyzikou“, a spočívá v jaksi samozřejmém a proto nijak nezdůvodňovaném předpokladu, že základnější a významnější je pro svět a pro skutečnost vůbec neměnnost, zatímco změna může probíhat jen na povrchu něčeho, co se nemění. Proto také pravda byla odedávna filosoficky spojována s neměnností, ať už tak, že sama byla chápána jako neměnná, nebo tak, že se mohla týkat jen toho, co se nemění. V této věci je třeba udělat konečně jednou docela zásadně a radikálně pořádek. Dnes už víme, že žijeme ve světě, kde sice jsou jisté relativní rozdíly mezi skutečnostmi, které jsou zcela efemérní a prchavé, a jinými, které nějaký čas (a někdy na lidská měřítká dost dlouho) trvají, ale kde žádné trvání neznamena naprostou neměnnost a už vůbec ne neměnnost věčnou, bez počátku a bez konce. Má-li se tedy pravda týkat něčeho v tom světě, který známe a v kterém žijeme, musí se týkat především změn a jejich proměnlivosti, a teprve druhotně a okrajově jejich relativního trvání. Ovšem má-li se pravda týkat proměnlivosti světa, musí být sama této proměnlivosti nějak práva, musí jí odpovídat, musí s ní počítat – a proto sama nemůže být neproměnná. Má-li pravda ve světě něco znamenat, musí to být pravda v pohybu. Pravda bez pohybu přestává být skutečnou, opravdovou pravdou. Pravda, která by nebyla v pohybu, by se tohoto světa vlastně netýkala a ani nemohla týkat. Byla by něčím mimo svět, k čemu by se svět nebo alespoň něco nebo někdo ve světě snad mohl eventuálně vztahovat, ale co by se zaručeně nevztahovalo a nemohlo vztahovat k ničemu a k nikomu ve světě, ani ke světu samotnému. Byla by to pravda, která nemá zájem na světě a na ničem, co se v tomto proměnlivém světě vyskytuje, pravda od světa oddělená a odloučená, pravda, která se světu nepřibližuje, ke světu nepřichází a do světa nevstupuje, a proto také běh světa nijak neovlivňuje.

(Praha, 980313-1.)